

Jerzy Swędrowski

"Nauczanie pasterskie Biskupa katowickiego Stanisława Adamskiego (1930-1967)", Rudolf Brom, Katowice 2009 : [recenzja]

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 42/2, 220-223

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

antropologii”: Jezus Chrystus mówi (czyli objawia) człowiekowi, kim jest człowiek, jakie jest jego przeznaczenie, tajemnica i jeśli nawet nie ujawnia do końca zagadki cierpienia, w pouczeniu słownym, to jednak przez wydarzenie, przez udział w tym aspekcie człowieczeństwa ujawnia, objawia ją swoim cierpieniem i śmiercią na krzyżu, jako prawdę odnoszącą się także do Boga. Inną „wrzutką” w tej części pracy („Jezus Chrystus objawia”) jest kolejny temat: (Jezus) „Objawienie Bogu Ojcu człowieka”. Tym paradoksalnym wyrażeniu (dotąd sądziłem, że w „objawieniu” chodzi o „Objawienie Boże człowiekowi”, ale może to jest jakaś aluzja do Flp 2,6-11 lub Hbr 5,7-9? Ja to jednak rozumiem, objawienie przez Boga oczywiście człowiekowi, jak cennym jest dla Niego człowiek. Adresatem tego objawienia jest jednak w końcu człowiek. A więc chodzi w rozprawie o wyrażenie paradoksalne? albo po prostu gry słowne. Praca A. Napiórkowskiego, interesująca, choć w ślad zapowiedzi „podręcznikowej” chrystologii fundamentalnej, należałoby znaleźć w niej więcej ścisłości i jasnych wypowiedzi.

Ks. Wincenty Myszor

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2009, t. 42, z. 2, s. 220–223

Ks. Rudolf Brom, *Nauczanie pasterskie Biskupa katowickiego Stanisława Adamskiego (1930-1967)*, Drukarnia Archidiecezjalna w Katowicach, Katowice 2009, 319 s.

Historia Kościoła pisana jest orędziem Dobrej Nowiny, którą daje sam Jezus Chrystus. Dzień Pięćdziesiątnicy był chciany i dany przez samego Boga, aby zgromadzeni wokół Piotra stali się wspólnotą wiary i sakramentów. Pierwsze kazanie Zastępcy Chrystusa Pana na ziemi jest wzorem i wyznacznikiem niesionego przez 2000 lat kerygmatu. „Tego Jezusa, którego wyście ukrzyżowali uczynił Bóg i Panem i Mesjaszem” (por. Dz 2,23) – mówi pierwszy spośród Apostołów, ale dodaje – „Wy jesteście świadkami tego” (por. Dz, 2,32b). Zatem głoszenie i przyjmowanie słów Ewangelii jest łaską i odpowiedzialnością. Na przestrzeni wieków recepcja ewangelicznego orędzia odzwierciedla jakoś i rozwój współpracy z łaską, ku odkrywaniu prawdy i jej niesienia we współczesności. Kolejne pokolenia odczytują tę samą prawdę, rozpoznają i w miarę możliwości wyjaśniają. Zawsze w centrum pozostaje osoba Jezusa Chrystusa, który objawia Ojca i daje perspektywę życia.

Patrząc na historię Kościoła i świata nie da się uniknąć stwierdzenia, iż każda epoka niesie swoje własne uwarunkowania, a potrzeby i oczekiwania człowieka są znakiem jego kondycji duchowej i kulturalnej. Kościół, wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu i oczekiwaniom, pozostaje wierny nakazowi głoszenia całej prawdy Jezusa Chrystusa, która nie zawęża się do wymiaru kultycznego, ale jest otwarciem na każdą dziedzinę zaangażowań ludzkich. Orędzie Ewangelii jest adresowane personalnie, do każdego, ale jednocześnie jest zwiastowaniem prawdy, że nikt ku życiu i zbawieniu nie idzie sam. Wymiar społecznego otwarcia i zaangażowania rodzi ciągle nowe obszary odpowiedzialności i szans ku odkrywaniu godności człowiek jako dziecka Bożego, jako osoby obdarzonej niezbywalną godnością.

Kościół wpisuje się w odkrywanie i umacnianie znaczenia osoby jej godności i powinności, tak w wymiarze powszechnym, jak i lokalnym. Historia każdego Kościoła lokalnego niesie ogromne bogactwo intuicji i działań, które aktualizują słowo Boże.

Ks. dr Rudolf Brom opublikował w roku 2009 pracę: *Nauczanie pasterskie Biskupa katowickiego Stanisława Adamskiego (1930-1967)*. Jest to jego praca doktorska napisana na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, pod kierunkiem ks. dra hab. Jana Twardego. Autor jest kapłanem archidiecezji katowickiej od wielu dziesiątków lat, a jego posługa dotyczyła w wielu aspektach tematyki, której podjął się na bazie naukowej kwerendy.

Ks. Brom zajął się osobą trzeciego Biskupa w Katowicach na płaszczyźnie przepowiadania i nauczania. Publikacja już od pierwszej strony okładki zdradza znajomość i ducha tematyki i specyfiki epoki, którą podjął się przeanalizować. Na okładce widnieje zdjęcie nieistniejącej już ambony z kościoła Świętych Piotra i Pawła, z której przemawiał bp Adamski. Przecież to bohater pracy podjął kontynuowanie dzieła budowy katedry Chrystusa Króla. Warto podkreślić dobry styl edytorski omawianej pracy; zdobią ją jedynie dwie białe-czarne fotografie biskupa katowickiego, a cały układ graficzny charakteryzuje się elegancką skromnością.

Praca została podzielona na cztery rozdziały. Poprzedza je spis treści (s. 5-8). Jego układ i zawartość wraz z umieszczonymi podpunktami pozwala czytelnikowi na efektywne korzystanie z zamieszczonych treści oraz ujawnia bogactwo podjętych aspektów. Po spisie treści w języku polskim następuje jego tłumaczenie w języku niemieckim (s. 9-12). Dodaje to waloru uniwersalności i dostępności. Na stronach 13 i 14 umieszczono wykaz skrótów, który wskazuje na czerpanie z zasobów słowa pisanego Kościoła katowickiego na przestrzeni dziesięcioleci. Na stronach 15-16 umieszczono słowo pierwszego arcybiskupa katowickiego Damiana Zimonia. Ksiądz arcybiskup stwierdza m.in. „Praca doktorska ks. Rudolfa Broma obroniona na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego, której przedmiotem jest analiza dorobku kaznodziejskiego biskupa katowickiego Stanisława Adamskiego w świetle historycznych i eklesjalnych potrzeb diecezji katowickiej, jest cennym przyczynkiem w dziedzinie historii kaznodziejskiego nauczania biskupów katowickich” (s. 16). Owe „historyczne i eklesjalne potrzeby” zapowiadane są we wstępie (s. 17-22). Obok układu pracy zarysowano tam zastosowane w publikacji metody pracy badawczej.

Pierwszy rozdział: „Uwarunkowania działalności pasterskiej biskupa Stanisława Adamskiego” (s. 23-70), jest próbą spojrzenia na 92 lata życia Biskupa z Wielkopolski. Wydaje się, że dość krótki rys biograficzny rzuca światło na okoliczności wstąpienia i pasterskiej posługi trzeciego Ordynariusza katowickiego. Bez wątplenia rys integrującego się Kościoła na Górnym Śląsku i zagospodarowywanie wolności oraz odkrywanie tożsamości w świetle wiary są aspektami wiodącymi. Jednak nie jedynymi; czas kierowania przez bpa Adamskiego Kościołem katowickim naznaczony został ogólnościowym kryzysem, a nade wszystko dwoma totalitaryzmami: faszyzmem i komunizmem. Sam Biskup doświadczył dwukrotnego wygnania z diecezji, najpierw usunęli go faszyci, później komuniści. Historyczne i eklesjalne uwarunkowania znajdowały oddźwięk w przepowiadaniu pasterskim, które było wypadkową ówczesnej refleksji kaznodziejskiej na gruncie polskim, jak i Kościoła powszechnego.

Drugi rozdział: „Formy nauczania biskupa Adamskiego” (s. 71-138), dotyka jednostek kaznodziejskich, wśród których wyróżniono: kazania tematyczne, przemówienia okolicznościowe, mowy żałobne i nauki rekolekcyjne. Kolejną część stanowią formy przekazu słowa pisanego; są to listy pasterskie, orędzia biskupa Adamskiego, okólniki oraz referaty i artykuły. Choć nieprawość czasu spowodowała, iż znaczna część zasobów twórczości Biskupa katowickiego została zniszczona, autor pracy oparł się na dostępnych źródłach, dla systematycznego ujęcia dokonań kaznodziejskich biskupa, którego dwukrotnie zmuszono do opuszczenia swoich „owiec”. Może rodzić się pewna analogia – pasterz

został usunięty, choć „owce” go chciały, w nieszpórach o św. Wojciechu Kościół w Polsce modli się za wstawiennictwem „pasterza, którego owce nie chciały”. Tutaj rodzi się fenomen polskiego duszpasterstwa i relacji między duszpasterzami i wiernymi. Zaprezentowane słowo mówione i pisane wyraża troskę i odpowiedzialność za ludzi sobie powierzonych.

Trzeci rozdział: „Źródła nauczania pasterskiego biskupa” (s. 139-195), wskazuje na czerpanie z bogactwa Pisma Świętego; jest to przywoływanie cytatów biblijnych, ale nade wszystko ich teologicznego znaczenia i odniesień. Na bazie biblijnej buduje się odkrywani nauczania Kościoła źródeł i znaczenia liturgii oraz zgłębianie historii Kościoła. Dobrą i cenioną praktyką jest przywoływanie przykładów z życia świętych. Przecież panegiryki pierwszych wieków wywodziły się z pochwały życia świętych męczenników, służyły umocnieniu wiary wśród niebezpieczeństw oraz były potwierdzeniem, że świętość jest dostępna każdemu. Ks. Brom przywołuje także wątki nauczania bpa Adamskiego, które są znakiem jego świadomości Kościoła powszechnego, Kościoła w Polsce oraz Kościoła katowickiego. Każdy duchowny winien być człowiekiem renesansu w sensie otwartości na wiarę i szeroko pojęte dziedzictwo kulturowe, szczególnie kultury śródziemnomorskiej. Z tej racji autor analizuje także źródła nauczania bpa Adamskiego o charakterze humanistycznym.

Ostatni rozdział pracy: „Nurty przewodnie w nauczaniu bpa Adamskiego” (s. 196-244), jest niejako uwieńczeniem i próbą wydobywania bogactwa osobowości i pasterskiej odpowiedzialności za wiernych. Na pierwszym miejscu jawi się troska o wiarę i moralność diecezjan; ówczesna epoka była jeszcze w jakimś stopniu skażona moralizatorstwem, którego smutne owoce Kościół zbiera do dzisiaj. Patrząc jednak w kolejne podpunkty pracy można odnieść wrażenie, iż uchwycono troskę o moralny rozwój z odpowiedzialnością za życie sakramentalne i świętowanie dnia Pańskiego. Kolejne podpunkty wiodą ku spojrzeniu na sprawę społeczną. Nauka o rodzinie, narodzie i wartości pracy w przepowiadaniu bpa Adamskiego jest znakiem jego soborowej intuicji. Kwestia zrzeszania się i odpowiedzialności za dobro wspólne już wtedy było dalekosiężnym spoglądaniem ku budowaniu społeczeństwa świadomego swoich powinności i praw w wymiarze wspólnoty rodziny, Kościoła, narodu i państwa. W zarysowanych przez ks. Broma aspektach przepowiadania pasterskiego bpa Adamskiego nie zabrakło troski o powołania, a także o materialną odpowiedzialność za Kościół diecezjalny. Jest to aspekt, który do dzisiaj nie został w sposób racjonalny i adekwatny do sytuacji określony.

Pracę wieńczy zakończenie (s. 245-250), które zostało streszczone w języku niemieckim na stronach 251-252. Bibliografia (s. 253-270) zawiera m.in. liczne wydobyte świadectwa nauczania bpa Adamskiego, może odrobinę brakuje odniesienia do historii Kościoła w Polsce i Kościoła powszechnego. Usprawiedliwia to jednak bogactwo podjętych tematów. Bez wątplenia wartości pracy dodają aneksy (s. 271-319). Jest to wybór spisanych wypowiedzi bpa Adamskiego oraz wypowiedzi osób jemu współczesnych na temat jego kaznodziejstwa. Ks. Brom wydobył wypowiedzi Prymasa Polski Augusta Hlonda, bpa Herberta Bednorza oraz bpa Józefa Gawliny. Ze swojego prywatnego zbioru zaprezentował wypowiedzi kardynała-nominata Ignacego Jeża, arcybiskupa Stanisława Szymeckiego i ks. infułata Romualda Raka.

Publikacja ks. Rudolfa Broma jest cennym znakiem refleksji nad kaznodziejstwem XX wieku. Co więcej jest świadectwem uczestnika wydarzeń, które zostały poddane naukowej kwerendzie. Spojrzenie pod kątem homiletycznym na posługę bpa Stanisława Adamskiego wpisuje się w nurt refleksji nad całym kaznodziejstwem polskim. Omawiana praca ma także niezmiernie ważny walor historyczny; bp Adamski doświadczył martyrologii Kościoła w Polsce i znaków męczeństwa bez przelewania krwi. Ks. Brom wnosi

dziedzictwo swej pracy badawczej w dzieje swego Kościoła lokalnego, ale także w dzieje Kościoła w Polsce oraz w odkrywanie homiletycznego bogactwa wieku XX.

Ks. Jerzy Swędrowski

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2009, t. 42, z. 2, s. 223–225

Katechizm Płocki, Część I: Wyznanie wiary, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 2008, 272 s.

W 1992 roku ukazał się *Katechizm Kościoła Katolickiego*, adresowany do szerokiej grupy odbiorców: biskupów, kapłanów, katechetów i wszystkich wiernych chrześcijan. Jego głównym celem jest przedstawienie organicznego i syntetycznego wykładu istotnych treści nauki katolickiej dotyczących wiary i moralności na podstawie dokumentów Vaticanum II i całości Tradycji Kościoła¹. Katechizm ten – jak zauważył Jan Paweł II w konstytucji apostołkiej *Fidei depositum* – „nie ma zastąpić katechizmów opracowywanych w różnych miejscach, zatwierdzonych przez kompetentne władze kościelne (...). Powinien raczej stać się zachętą i pomocą do opracowania nowych katechizmów lokalnych, przystosowanych do różnych środowisk i kultur, a jednocześnie zachowujących jedność wiary oraz wierność nauce chrześcijańskiej”². W tej wypowiedzi papieża chodzi zatem o właściwą adaptację *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, która uwzględniłaby specyfikę danego miejsca, ze szczególnym zwróceniem uwagi na uwarunkowania kulturowe, sytuacje społeczne i eklezjalne, a także na wiek i życie duchowe adresatów katechezy³.

Apel o adaptację *Katechizmu Kościoła Katolickiego* w obszar między innymi Kościołów lokalnych zainspirował pomysłodawców, redaktorów i twórców *Katechizmu Płockiego*. Dnia 14 października 2004 roku ks. bp prof. dr hab. Stanisław Wielgus, ówczesny ordynariusz diecezji płockiej, do opracowania katechizmu dla Kościoła płockiego specjalnym dekretem powołał ośmioosobowy zespół kapłanów: ks. bp Roman Marcinkowski – przewodniczący, ks. Daniel Brzeziński, ks. Ryszard Czekalski, ks. Kazimierz Działak, ks. Janusz Kochański, ks. Adam Łach, ks. Tomasz Opaliński i ks. Henryk Seweryniak⁴. Wymienione osoby weszły w skład zespołu redakcyjnego *Katechizmu Płockiego*, którego część pierwsza, zatytułowana *Wyznanie wiary*, została wydana drukiem przez Płocki Instytut Wydawniczy w 2008 r. Układ tej części *Katechizmu Płockiego* zasadniczo jest wzorowany na *Katechizmie Kościoła Katolickiego*, jakkolwiek niektóre tematy zostały rozszerzone ze względu na szczegółowe potrzeby wiernych, stawiane przez nich pytania i wątpliwości oraz odczytywane znaki czasu. Dokładna analiza recenzowanego dzieła całkowicie potwierdza opinię wyrażoną w słowie wprowadzającym przez Zespół Redakcyjny, że w dokonanej przez nich adaptacji *Katechizmu Kościoła Katolickiego* do warunków polskich uwidacznia się charakter twórczy (s. 11). Warto przy tym zauważyć, że nowe elementy związane z bardziej szczegółowym potraktowaniem kwestii specyficznych dla naszego obszaru kulturowego i uwarunkowań społeczno-religijnych, dobrze integrują się z duchem *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. Dostrzega się niezwykłą

¹ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wydanie polskie, Poznań 1994, 11-12.

² *Konstytucja Apostołska Fidei depositum mocą której publikuje się Katechizm Kościoła Katolickiego opracowany po Soborze Powszechnym Watykańskim II*, w: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002, s. 14.

³ Por. tamże, 24.

⁴ Por. Dekret Nr 2303/2004, *Miesięcznik Pastorski Płocki* 10 (2004), s. 435.